Gunnlaugs saga ormstungu

Index

Gunnlaugs saga ormstungu

1. kafli - Frá Þorsteini Egilssyni

Þorsteinn hét maðr. Hann var Egilsson, Skalla-Grímssonar, Kveld-Úlfssonar hersis ór Nóregi, en Ásgerðr hét móðir Þorsteins ok var Bjarnardóttir.

Þorsteinn bjó at Borg í Borgarfirði. Hann var auðigr at fé ok höfðingi mikill, vitr maðr ok hógværr ok hófsmaðr um alla hluti. Engi var hann afreksmaðr um vöxt eða afl sem Egill, faðir hans, en þó var hann it mesta afarmenni ok vinsæll af allri alþýðu. Þorsteinn var vænn maðr, hvítr á hár ok eygr manna bezt. Hann átti Jófríði Gunnarsdóttur, Hlífarsonar. Hana hafði átt fyrr Þóroddr, sonr Tungu-Odds, ok var þeira dóttir Húngerðr, er þar fæddist upp at Borg með Þorsteini. Jófríðr var skörungr mikill.

Þau Þorsteinn áttu margt barna, en þó koma fá við þessa sögu. Skúli var ellstr sona þeira, annarr Kollsveinn, þriði Egill.

2. kafli - Draumr Þorsteins Egilssonar.

Eitt sumar, er þat sagt, at skip kom af hafi í Gufuárósi. Bergfinnr er nefndr stýrimaðr fyrir skipinu, norrænn at ætt, auðigr at fé ok heldr við aldr. Hann var vitr maðr.

Þorsteinn bóndi reið til skips ok réð jafnan mestu, hver kaupstefna var, ok svá var enn. Austmenn vistuðust, en Þorsteinn tók við stýrimanni, fyrir því at hann beiddist þangat. Bergfinnr var fátalaðr of vetrinn, en Þorsteinn veitti honum vel. Austmaðrinn hendi mikit gaman at draumum.

Um várit einn dag ræddi Þorsteinn um við Bergfinn, ef hann vildi ríða með honum upp undir Valfell. Þar var þá þingstöð þeira Borgfirðinga. En Þorsteini var sagt, at fallnir væri búðarveggir hans. Austmaðrinn kveðst þat vilja, ok riðu þeir heiman of daginn þrír saman ok húskarl Þorsteins, þar til er þeir koma til bæjar þess, er at Grenjum heitir. Þar bjó einn maðr félítill, er Atli hét. Hann var landseti Þorsteins, ok beiddi Þorsteinn Atla, at hann færi til starfs með þeim ok hefði pál ok reku. Hann gerði svá. Ok er þeir koma upp undir Valfell til búðartóftanna, þá tóku þeir til starfs allir ok færðu út veggina. Veðrit var heitt af sólu, ok varð þeim Þorsteini ok Austmanni erfitt.

Ok er þeir höfðu út fært veggina, þá settist Þorsteinn niðr ok Austmaðr í búðartóftina, ok sofnaði Þorsteinn ok lét illa í svefni. Austmaðr sat hjá honum ok lét hann njóta draums síns, ok er hann vaknaði, var honum erfitt orðit.

Austmaðr spurði, hvat hann hefði dreymt, er hann lét svá illa í svefni.

Þorsteinn svaraði: "Ekki er mark at draumum."

Ok er þeir riðu heim um kveldit, þá spyrr Austmaðr, hvat Þorstein hefði dreymt.

Þorsteinn segir: "Ef ek segi þér drauminn, þá skaltu ráða hann, sem hann er til." Austmaðr kveðst á þat hætta mundu.

Þorsteinn mælti þá: "Þat dreymði mik, at ek þóttumst heima vera at Borg ok úti fyrir karldurum, ok sá ek upp á húsin ok á mæninum álft eina væna ok fagra, ok þóttumst ek eiga ok þótti mér allgóð. Þá sá ek fljúga ofan frá fjöllunum örn mikinn. Hann fló hingat ok settist hjá álftinni ok klakaði við hana blíðliga, ok hon þótti mér þat vel þekkjast. Þá sá ek, at örninn var svarteygr ok járnklær váru á honum. Vaskligr sýndist mér hann. Því næst sá ek fljúga annan fugl af suðrætt. Sá fló hingat til Borgar ok

settist á húsin hjá álftinni ok vildi þýðast hana. Þat var ok örn mikill. Brátt þótti mér sá örninn, er fyrir var, ýfast mjök, er hinn kom til, ok þeir börðust snarpliga ok lengi, ok þat sá ek, at hvárumtveggja blæddi. Ok svá lauk þeira leik, at sinn veg hné hvárr þeira af húsmæninum, ok váru þá báðir dauðir, en álftin sat eftir hnipin mjök ok daprlig. Ok þá sá ek fljúga fugl ór vestri. Þat var valr. Hann settist hjá álftinni ok lét blítt við hana, ok síðan flugu þau í brott bæði samt í sömu ætt, ok þá vaknaða ek. Ok er draumr þessi ómerkiligr," segir hann, "ok mun vera fyrir veðrum, at þau mætast í lofti ór þeim ættum, er mér þótti fuglarnir fljúga."

Austmaðr segir: "Ekki er þat mín ætlan," segir hann, "at svá sé."

Þorsteinn mælti þá: "Ger af drauminum, slíkt er þér sýnist líkligast, ok lát mik heyra."

Austmaðr mælti: "Fuglar þeir munu vera manna fylgjur. En húsfreyja þín er eigi heil, ok mun hon fæða meybarn frítt ok fagrt, ok munt þú unna því mikit. En göfgir menn munu biðja dóttur þinnar ór þeim ættum, sem þér þóttu ernirnir fljúga at, ok leggja á hana ofrást ok berjast of hana ok látast báðir af því efni. Ok því næst mun inn þriði maðr biðja hennar ór þeiri ætt, er valrinn fló at, ok þeim mun hon gift verða. Nú hefi ek þýddan draum þinn ok hygg eftir munu ganga."

Þorsteinn svarar: "Illa er draumr ráðinn ok óvingjarnliga," sagði hann, "ok munt þú ekki drauma ráða kunna."

Austmaðr svarar: "Þú munt at raun um komast, hversu eftir gengr."

Þorsteinn lagði fæð á Austmanninn, ok fór hann á brott um sumarit, ok er hann nú ór sögunni.

3. kafli - Fædd Helga in fagra.

Um sumarit bjóst Þorsteinn til þings ok mælti til Jófríðar húsfreyju, áðr hann fór heiman: "Svá er háttat," segir hann, "at þú ert með barni, ok skal þat barn út bera, ef þú fæðir meybarn, en upp fæða, ef sveinn er."

Ok þat var þá siðvanði nökkurr, er land var allt alheiðit, at þeir menn, er félitlir váru, en stóð ómegð mjök til handa, létu út bera börn sín, ok þótti þó illa gert ávallt.

Ok er Þorsteinn hafði þetta mælt, þá svarar Jófríðr: "Þetta er óþínsliga mælt," segir hon, "slíkr maðr sem þú ert, ok mun þér eigi sýnast þetta at láta gera, svá auðigr maðr sem þú ert."

Þorsteinn svarar: "Veizt þú skaplyndi mitt," segir hann, "at eigi mun hlýðisamt verða, ef af er brugðit."

Síðan reið hann til þings, en Jófríðr fæddi meðan meybarn ákafa fagrt. Konur vildu þat bera at henni, en hon kvað þess litla þörf ok lét þangat kalla smalamann sinn, er Þorvarðr hét, ok mælti hon: "Hest minn skaltu taka ok leggja söðul á ok færa barn þetta vestr í Hjarðarholt Þorgerði Egilsdóttur ok bið hana upp fæða með leynd, svá at Þorsteinn verði eigi varr við, ok þeim ástaraugum renni ek til barns þessa, at víst eigi nenni ek, at þat sé út borit. En hér eru þrjár merkr silfrs, er þú skalt hafa at verkkaupi, en Þorgerðr skal fá þér fari vestr þar ok vist um haf."

Þorvarðr gerði sem hon mælti. Síðan reið hann vestr í Hjarðarholt með barnit ok fekk Þorgerði í hendr, en hon lét upp fæða landseta sína, er bjuggu inn á Leysingjastöðum í Hvammsfirði. En hon tók Þorvarði fari norðr í Steingrímsfirði í Skeljavík ok vist of haf, ok fór hann þar útan, ok er hann nú ór sögunni.

Ok er Þorsteinn kom heim af þingi, þá sagði Jófríðr honum, at barnit er út borit, sem hann hafði fyrir mælt, en smalamaðr var í brott hlaupinn ok stolit í brott hesti hennar. Þorsteinn kvað hana hafa vel gert ok fekk sér smalamann annan.

Nú liðu svá sex vetr, at þetta varð ekki víst. Ok þá reið Þorsteinn til heimboðs vestr í Hjarðarholt til Óláfs pá, mágs síns, Höskuldssonar, er þá þótti vera með mestri virðingu allra höfðingja vestr þar. Þorsteini var þar vel fagnat, sem líkligt var.

Ok einnhvern dag at veizlunni, er þat sagt, at Þorgerðr sat á tali við Þorstein, bróður sinn, í öndvegi, en Óláfr átti tal við aðra menn. En yfir gegnt þeim á bekkinum sátu meyjar þrjár.

Þá mælti Þorgerðr: "Hversu lízt þér, bróðir, á stúlkur þessar, er hér sitja gegnt okkr?"

Hann svarar: "Allvel," segir hann, "ok er þó ein fegrst miklu, ok hefir hon vænleik Óláfs, en hvíti ok yfirbragð várt Mýramanna."

Þorgerðr svarar: "Víst er þat satt, er þú segir, bróðir, at hon hefir hvíti ok yfirbragð várt Mýramanna, en eigi vænleik Óláfs pá, því at hon er eigi hans dóttir."

"Hversu má þat vera?" segir Þorsteinn, "en þó sé hon þín dóttir."

Hon svarar: "Með sannendum at segja þér, frændi," kvað hon, "þá er þessi þín dóttir, en eigi mín, in fagra mær," - ok segir honum síðan allt, sem farit hafði, ok biðr hann fyrirgefa sér ok konu sinni þessi afbrigði.

Þorsteinn mælti: "Ekki kann ek ykkr at ásaka um þetta, ok veltr þangat, sem vera vill, um flesta hluti, ok hafið þit vel yfir slétt vanhyggju mína. Lízt mér svá á mey þessa, at mér þykkir mikil gifta í at eiga jafnfagrt barn, eða hvat heitir hon?"

"Helga heitir hon," segir Þorgerðr.

"Helga in fagra," segir Þorsteinn. "Nú skalt þú búa ferð hennar heim með mér."

Hon gerði svá. Þorsteinn var þaðan út leiddr með góðum gjöfum, ok reið Helga heim með honum ok fæddist þar upp með mikilli virðing ok ást af föður ok móður ok öllum frændum.

4. kafli - Frá Gunnlaugi ok Helgu.

Í þenna tíma bjó uppi á Hvítársíðu á Gilsbakka Illugi svarti Hallkelsson, Hrosskelssonar. Móðir Illuga var Þuríðr dylla, dóttir Gunnlaugs ormstungu. Illugi var annarr mestr höfðingi í Borgarfirði en Þorsteinn Egilsson. Illugi svarti var stóreignamaðr ok harðlyndr mjök ok helt vel vini sína. Hann átti Ingibjörgu, dóttur Ásbjarnar Harðarsonar ór Örnólfsdal. Móðir Ingibjargar var Þorgerðr, dóttir Miðfjarðar-Skeggja.

Börn Ingibjargar ok Illuga váru mörg, én fá koma við þessa sögu. Hermundr hét sonr þeira, en annarr Gunnlaugr. Báðir váru þeir efniligir menn ok þá frumvaxta maðr.

Svá er sagt frá Gunnlaugi, at hann var snemmendis bráðgerr, mikill ok sterkr, ljósjarpr á hár, ok fór allvel, svarteygr ok nökkut nefljótr ok skapfelligr í andliti, miðmjór ok herðimikill, kominn á sik manna bezt, hávaðamaðr mikill í öllu skaplyndi ok framgjarn snemmendis ok við allt óvæginn ok harðr ok skáld mikit ok heldr níðskár ok kallaðr Gunnlaugr ormstunga. Hermundr var þeira vinsælli ok hafði höfðingjabragð á sér.

Ok er Gunnlaugr var tólf vetra gamall, bað hann föður sinn fararefna, ok kvaðst hann vifja fara útan ok sjá sið annarra manna. Illugi bóndi tók því seinliga, kvað hann eigi mundu þykkja góðan í útlöndum, er hann þóttist trautt mega semja við hann þar heima, sem hann vildi.

Ok einnhvern morgin var þat alllitlu síðar, at Illugi bóndi gekk út snemma ok sá, at útibúr hans var opit, ok váru lagðir út vörusekkar nökkurir á hlaðit sex ok þar lénur með. Hann undraðist þetta mjök.

Þar gekk þá at maðr ok leiddi fjögur hross, ok var þar Gunnlaugr, sonr hans, ok mælti: "Ek hefi sekkana út lagit," segir hann.

Illugi spyrr, hví hann gerði svá. Hann sagði, at þat skyldi vera fararefni hans. Illugi mælti; "Engi ráð skalt þú taka af mér ok fara hvergi, fyrr. en ek vil," - ok kippði inn aftr vörusekkunum.

Gunnlaugr reið þá í brott þaðan ok kom um kveldit ofan til Borgar, ok bauð Þorsteinn bóndi honum þar at vera, ok þat þiggr hann. Gunnlaugr segir Þorsteini, hversu farit hafði með þeim feðgum. Þorsteinn bað hann þar vera þeim stundum, sem hann vildi, ok þar var hann þau missari ok nam lögspeki at Þorsteini, ok virðist öllum mönnum þar vel til hans.

Jafnan skemmtu þau Helga sér at tafli ok Gunnlaugr. Lagði hvárt þeira góðan þokka til annars bráðliga, sem raunir bar á síðan. Þau váru mjök jafnaldrar.

Helga var svá fögr, at þat er sögn fróðra manna, at hon hafi fegrst kona verit á Íslandi. Hár hennar var svá mikit, at þat mátti hylja hana alla, ok svá fagrt sem gull barit, ok engi kostr þótti þá þvílíkr sem Helga in fagra í öllum Borgarfirði ok víðara annars staðar.

Ok einnhvern dag, er menn sátu í stofu at Borg, þá mælti Gunnlaugr til Þorsteins: "Einn er sá hlutr í lögum, er þú hefir eigi kennt mér, at fastna mér konu."

Þorsteinn segir: "Þat er lítit mál," - ok kenndi honum atferli.

Þá mælti Gunnlaugr: "Nú skalt þú vita, hvárt mér hafi skilizt, ok mun ek nú taka í hönd þér ok láta sem ek festa mér Helgu, dóttur þína."

Þorsteinn segir: "Þarfleysi ætla ek þat vera," segir hann.

Gunnlaugr þreifaði þá þegar í hönd honum ok mælti: "Veit mér nú þetta," segir hann.

"Ger sem þú yill," segir Þorsteinn, "en þat skulu þeir vita, er hjá eru staddir, at þetta skal vera sem ómælt ok þessu skulu engi undirmál fylgja."

Síðan nefndi Gunnlaugr sér vátta ok fastnaði sér Helgu ok spurði síðan, hvárt þá mætti svá nýta. Hann kvað svá vera mega, ok varð mönnum mikit gaman at þessu, þeim sem við váru staddir.

5. kafli - Helga verðr heitkona Gunnlaugs.

Önundr hét maðr, er bjó suðr at Mosfelli, Hann var auðmaðr inn mesti ök hafði goðorð suðr þar um nesin. Hann var kvángaðr maðr, ok hét Geirný kona hans Gnúpsdóttir, Molda-Gnúpssonar, er nam suðr Grindavík.

Þeira synir váru þeir Hrafn ok Þórarinn ok Eindriði. Allir váru þeir efniligir menn, en þó var Hrafn fyrir þeim í hvívetna. Hann var mikill maðr ok sterkr, manna sjáligastr ok skáld gott, ok er hann var mjök rosknaðr, þá fór hann landa á milli ok virðist hvervetna vel, þar sem hann kom.

Þá bjó suðr á Hjalla í Ölfusi þeir Þóroddr inn spaki Eyvindarson ok Skafti, sonr hans, er þá var lögsögumaðr á Íslandi. Móðir Skafta var Rannveig, dóttir Gnúps Molda-Gnúpssonar, ok váru þeir systrasynir Skafti ok Önundarsynir. Var þar vinátta mikil með frændsemi.

Þá bjó út at Rauðamel Þorfinnr Sel-Þórisson ok átti sjau sonu, ok váru allir efniligir menn. Þeir hétu svá: Þorgils, Eyjólfr ok Þórir, ok váru þeir mestir menn út þangat. Ok þessir menn, er nú eru nefndir, váru allir uppi á einn tíma.

Ok þessu nær urðu þau tíðendi, er bezt hafa orðit hér á Íslandi, at landit varð allt kristit, ok allt fólk hafnaði fornum átrúnaði.

Gunnlaugr ormstunga, er áðr var frá sagt, var nú ýmisst at Borg með Þorsteini eða Illuga, feðr sínum, á Gilsbakka, sex vetr, ok var hann þá átján vetra, ok samðist þá mikit með þeim feðgum.

Maðr hét Þorkell svarti. Hann var heimamaðr Illuga ok náfrændi ok hafði þar upp vaxit. Honum tæmðist arfr norðr í Vatnsdal í Ási, ok beiddi hann Gunnlaug fara með sér, ok hann gerði svá, ok riðu norðr tveir saman í Ás ok fengu féit, ok greiddu þeir féit af höndum, er varðveitt höfðu, með atgöngu Gunnlaugs.

Ok er þeir riðu norðan, gistu þeir í Grímstungum at auðigs bónda, er þar bjó. Ok um morgininn tók smalamaðr hest Gunnlaugs, ok var þá sveittr mjök, er þeir fengu. Gunnlaugr laust smalamanninn í óvit. Bóndi vildi eigi svá búit hafa ok beiddi bóta fyrir. Gunnlaugr bauð at gjalda bónda mörk. Bónda þótti þat of lítit. Gunnlaugr kvað vísu:

Mörk bauðk mundangs sterkum
manni, tyggja ranna.
Grásíma skaltu góma
glóðspýtis þat nýta.
Iðrask munt, ef yðrum
allráðr flóða ór sjóði
lætr eyðanda líða
linns samlagar kindar.

Þessi varð sætt þeira, sem Gunnlaugr bauð, ok riðu þeir suðr heim við svá búit.

Ok litlu síðar beiddi Gunnlaugr föður sinn fararefna í annat sinn.

Illugi segir: "Nú skal vera sem þú vill," segir hann. "Hefir þú nú heldr samit þik ór því, sem var."

Reið Illugi þá heiman skjótt ok keypti skip hálft til handa Gunnlaugi, er uppi stóð í Gufuárósi, at Auðuni festargram. Þessi Auðunn víldi eigi útan flytja sonu Ósvífrs ins spaka eftir víg Kjartans Óláfssonar, sem segir í Laxdæla sögu, ok varð þat þó síðar en þetta.

Ok er Illugi kom heim, þá þakkaði Gunnlaugr honum vel. Þorkell svarti réðst til ferðar með Gunnlaugi, ok var fluttr varnaðr þeira til skips, en Gunnlaugr var at Borg, meðan þeir bjuggu skipit, ok þótti glaðara at tala við Helgu en vera í starfi með kaupmönnum.

Einnhvern dag spurði Þorsteinn Gunnlaug, ef hann vildi ríða til hrossa með honum upp í Langavatnsdal. Gunnlaugr kvaðst þat vilja.

Nú ríða þeir tveir saman, þar til er þeir koma til selja Þorsteins, er heita á Þorgilsstöðum, ok váru þar stóðhross, er Þorsteinn átti, fjögur saman ok váru rauð at lit. Hestr var allvænligr ok lítt reyndr. Þorsteinn bauð at gefa Gunnlaugi hrossin, en hann kvaðst eigi hrossa þurfa, er hann ætlaði af landi.

Ok þá riðu þeir til annarra stóðhrossa. Var þar hestr grár með fjórum merum, ok var sá baztr í Borgarfirði, ok bauð Þorsteinn at gefa þann Gunnlaugi.

Hann svarar: "Eigi vil ek þessi heldr en hin, eða hví býðr þú mér eigi þat, er ek vil þiggja?"

"Hvat er þat?" segir Þorsteinn.

Gunnlaugr mælti: "Helga in fagra, dóttir þín."

Þorsteinn svarar: "Eigi mun þat svá skjótt ráðast," segir hann ok tók annat mál, ok riðu heimleiðis ofan með Langá.

Þá mælti Gunnlaugr: "Vita vil ek," segir hann, "hverju þú vill svara mér um bónorðit."

Þorsteinn svarar: "Ekki sinni ek hégóma þínum," segir hann.

Gunnlaugr mælti: "Þetta er alhugi minn, en eigi hégómi."

Þorsteinn svarar: "Vita skyldir þú fyrst, hvat þú vildir. Ertu eigi ráðinn til útanferðar ok lætr þó sem þú skylir kvángast? Er þat ekki jafnræði með ykkr Helgu, meðan þú ert svá óráðinn, ok mun því ekki verða á litit."

Gunnlaugr mælti: "Hvar til ætlar þú um gjaforð dóttur þinnar, ef þú vill eigi gifta syni Illuga svarta, eða hvar eru þeir í Borgarfirði, er meira háttar sé en hann?"

Þorsteinn svarar: "Ekki fer ek í mannjöfnuð," segir hann, "en værir þú slíkr maðr sem hann, þá myndi þér eigi frá vísat."

Gunnlaugr mælti: "Hverjum vill þú heldr gifta dóttur þína en mér?"

Þorsteinn svarar: "Margt er hér gott mannval. Þorfinnr at Rauðamel á sjau sonu ok alla vel mannaða."

Gunnlaugr svarar: "Hvárrgi þeira Önundar né Þorfinns er jafnmenni föður míns, því at þik skortir sýnt við hann, eða hvat hefir þú í móti því, er hann deildi kappi við Þorgrím goða Kjallaksson á Þórsnessþingi ok við sonu hans ok hafði einn þat, er við lá?"

Þorsteinn svarar: "Ek stökkða í brott Steinari, syni Önundar sjóna, ok þótti þat heldr mikilræði."

Gunnlaugr svarar: "Egils nauztu at því, föður þíns, enda mun þat fám bóndum vel endast at synja mér mægðar."

Þorsteinn svarar: "Hafðu í frammi kúgan við þá uppi við fjöllin, en þat kemr þér fyrir ekki hér úti á Mýrunum."

Um kveldit koma þeir heim. Ok um morgininn ríðr Gunnlaugr upp á Gilsbakka ok bað föður sinn ríða til kvánbæna með sér út til Borgar.

Illugi svarar: "Þú ert óráðinn maðr, þar sem þú ert ráðinn til útanferðar, en lætr nú sem þú skulir starfa í kvánbænum, ok veit ek, at slíkt er ekki við skaplyndi Þorsteins."

Gunnlaugr svarar: "Ek ætla þó útan allt eins, ok líkar mér ekki, útan þú fylgir þessu."

Síðan reið Illugi heiman með tólfta mann ofan til Borgar, ok tók Þorsteinn vel við honum.

Um morgininn snemma ræddi Illugi til Þorsteins: "Ek vil tala við þik."

Þorsteinn svarar: "Göngum upp á Borgina ok tölum þar." Ok svá gerðu þeir. Gunnlaugr gekk með þeim.

Þá mælti Illugi: "Gunnlaugr, frændi minn, kveðst hafa vakit bónorð við þik fyrir sína hönd, at biðja Helgu, dóttur þinnar, en nú vil ek vita, hvern stað eiga skal málit. Er þér kunnig ætt hans ok fjáreign vár. Skal hvárki til spara af várri hendi staðfestu né mannaforráð, ef þá er nær en áðr."

Þorsteinn svarar: "Þat eitt finn ek Gunnlaugi, at mér þykkir hann vera óráðinn," segir hann, "en ef hann væri þér líkr í skaplyndi, þá mynda ek lítt seinka."

Illugi svarar: "Þetta mun okkr verða at vinslitum, ef þú synjar okkr feðgum jafnræðis."

Þorsteinn svarar: "Fyrir þín orð," segir hann, "ok okkra vingan þá skal Helga vera heitkona Gunnlaugs, en eigi festarkona, ok bíða þrjá vetr. En Gunnlaugr skal fara útan ok skapa sik eftir góðra manna siðum, en ek skal lauss allra mála, ef hann kemr eigi svá út eða mér virðist eigi skapferði hans."

Ok við þetta skilja þeir. Ríðr Illugi heim, en Gunnlaugr til skips. Ok er þeim gaf byr, létu þeir í haf ok kómu skipi sínu norðr við Nóreg ok sigldu inn eftir Þrándheimi til Niðaróss ok lágu þar í lægi ok skipuðu upp.

6. kafli - Gunnlaugr fann Eirík jarl.

Í þenna tíma réð fyrir Nóregi Eiríkr jarl Hákonarson ok Sveinn, bróðir hans. Eiríkr jarl hafði þá atsetu inn á Hlöðum at föðurleifð sinni ok var ríkr höfðingi. Skúli Þorsteinsson var þá með jarli ok var hirðmaðr hans ok vel metinn.

Þat er frá sagt, at þeir Gunnlaugr ok Auðunn festargramr gengu tólf menn saman inn á Hlaðir. Gunnlaugr var svá búinn, at hann var í grám kyrtli ok í hvítum leistbrókum. Sull hafði hann á fæti niðr á ristinni. Freyddi ór upp blóð ok vágr, er hann gekk við.

Ok með þeim búningi gekk hann fyrir jarlinn ok þeir Auðunn, ok kvöddu hann vel. Jarl kenndi Auðun ok spyrr hann tíðenda af Íslandi, en Auðunn sagði slík, sem váru.

Jarl spyrr Gunnlaug, hverr hann væri, en hann sagði honum nafn sitt ok ætt.

Jarl mælti: "Skúli Þorsteinsson," sagði hann, "hvat manna er þessi á Íslandi?"

"Herra," segir hann, "takið honum vel, hann er ins bezta manns sonr á Íslandi, Illuga svarta af Gilsbakka, ok fóstbróðir minn."

Jarl mælti: "Hvat er fæti þínum, íslendingr?"

"Sullr er á, herra," sagði hann.

"Ok gekk þú þó ekki haltr?"

Gunnlaugr svarar: "Eigi skal haltr ganga, meðan báðir fætr eru jafnlangir."

Þá mælti hirðmaðr jarls, er Þórir hét: "Þessi remb-ist mikit, íslendingrinn, ok væri vel, at vér freistaðim hans nökkut."

Gunnlaugr leit við honum ok mælti:

Hirðmaðr es einn,
sá ’s einkar meinn.
Trúið hánum vart,
hann ’s illr ok svartr.

Þá vildi Þórir grípa til öxar.

Jarl mælti: "Lát vera kyrrt," segir hann, "ekki skulu menn gefa at slíku gaum, eða hvé gamall maðr ertu, Íslendingr?"

Gunnlaugr svarar: "Ek em nú átján vetra," segir hann.

"Þat læt ek um mælt," segir jarl, "at þú verðir eigi annarra átján."

Gunnlaugr mælti ok heldr lágt: "Bið mér engra forbæna," segir hann, "en bið þér heidr."

Jari mælti: "Hvat sagðir þú nú, Íslendingr?"

Gunniaugr svarar: "Svá, sem mér þótti vera eiga, at þú bæðir mér engra forbæna, en bæðir sjálfum þér hallkvæmri bæna."

"Hverra þá?" segir jarl.

"At þú fengir eigi þvílíkan dauðdaga sem Hákon jarl, faðir þinn."

Jarl setti svá rauðan sem blóð ok bað taka fól þetta skjótt.

Þá gekk Skúii fyrir jarl ok mælti: "Gerið fyrir mín orð, herra, ok gefið manninum grið, ok fari hann á brott sem skjótast."

Jarl mælti: "Verði hann á brottu sem skjótast, ef hann vill griðin hafa, ok komi aldri í mitt ríki síðan."

Þá gekk Skúli út með Gunnlaugi ok ofan á bryggjur. Þar var Englandsfar albúit til útláts, ok þá tók Skúli Gunnlaugi far ok Þorkatli, frænda hans. En Gunnlaugr fekk Auðuni skip sitt til varðveizlu ok fé sitt, þat er hann hafði eigi með sér.

Nú sigla þeír Gunnlaugr í Englandshaf ok kómu um haustit suðr við Lundúnabryggjur ok réðu þar til hlunns skipi sínu.

7. kafli - Gunnlaugr var með Aðalráði konungi.

Þá réð fyrir Englandi Aðalráðr konungr Játgeirsson ok var góðr höfðingi. Hann sat þenna vetr í Lundúnaborg.

Ein var þá tunga á Englandi sem í Nóregi ok í Danmörku. En þá skiptust tungur í Englandi, er Vilhjálmr bastarðr vann England. Gekk þaðan af í Englandi valska, er hann var þaðan ættaðr.

Gunnlaugr gekk bráðliga fyrir konung ok kvaddi hann vel ok virðuliga.

Konungr spurði, hvaðan af löndum hann væri.

Gunnlaugr segir sem var, - "en því hefi ek sótt á yðvarn fund, herra, at ek hefi kvæði ort um yðr, ok vilda ek, at þér hlýddið kvæðinu."

Konungr kvað svá vera skyldu. Gunnlaugr flutti fram kvæðit vel ok sköruliga, en þetta er stefit í:

Herr sésk allr enn örva
Englands sem goð þengil.
Ætt lýtr grams ok gumna
gunnbráðs Aðalráði.

Konungr þakkaði honum kvæðit ok gaf honum at bragarlaunum skarlatsskikkju skinndregna inum beztum skinnum ok hlaðbúna í skaut niðr ok gerði hann hirðmann sinn, ok var Gunnlaugr með konungi um vetrinn ok virðist vel.

Ok einn dag um morgininn snemma þá mætti Gunnlaugr þrem mönnum á stræti einu, ok nefndist sá Þórormr, er fyrir þeim var. Hann var mikill ok sterkr ok furðu torvelligr.

Hann mælti: "Norðmaðr," segir hann, "sel mér fé nökkut at láni."

Gunnlaugr svarar: "Ekki mun þat ráðligt at selja fé sitt ókunnum mönnum."

Hann svarar: "Ek skal gjalda þér at nefndum degi."

"Þá skal á þat hætta," segir Gunnlaugr. Síðan seldi hann honum féit.

Ok litlu síðar fann Gunnlaugr konunginn ok segir honum fjárlánit.

Konungr svarar: "Nú hefir lítt til tekizt. Þessi er inn mesti ránsmaðr ok víkingr, ok eig ekki við hann, en ek skal fá þér jafnmikit fé."

Gunnlaugr svarar: "Illa er oss þá farit," segir hann, "hirðmönnum yðrum, göngum upp á saklausa menn, en láta slíka sitja yfir váru, ok skal þat aldri verða."

Ok litlu síðar hitti hann Þórorm ok heimti féit af honum, en hann kvaðst eigi gjalda mundu. GunnJaugr kvað þá vísu þessa:

Meðalráð es þér, Móði
malma galdrs, at halda,
att hafið ér við prettum
oddrjóð, fyr mér hoddum.
Vita mátt hitt, at heitik,

hér sék á því færi,
þat fekksk nafn af nökkvi,
naðrstunga, mér ungum.

"Nú vil ek bjóða þér lög," segir Gunnlaugr, "at þú gjalt mér fé mitt eða gakk á hólm við mik ella á þriggja nátta fresti."

Þá hló víkingrinn ok mælti: "Til þess hefir engi oröit fyrri en þú at skora mér á hólm, svá skarðan hlut sem margr hefir fyrir mér borit, ok em ek þess albúinn." Ok við þat skilðu þeir Gunnlaugr at sinni.

Gunnlaugr segir konungi svá búit.

Hann svarar: "Nú er komit í allóvænt efni. Þessi maðr deyfir hvert vápn. Nú skaltu mínum ráðum fram fara, ok er hér sverð, er ek vil gefa þér, ok með þessu skaltu vega, en sýn honum annat."

Gunnlaugr þakkaði konungi vel. Ok er þeir váru til hólms búnir, þá spyrr Þórormr, hvernig sverð þat væri, er hann hafði. Gunnlaugr sýnir honum ok bregðr, en hafði lykkju um meðalkafla á konungsnaut ok dregr á hönd sér.

Berserkrinn mælti, er hann sá sverðit: "Ekki hræðumst ek þat sverð," segir hann ok hjó til Gunnlaugs með sverði ok af honum mjök svá skjöldinn allan. Gunnlaugr hjó þegar í mót með konungsnaut, en berserkrinn stóð hlífarlauss fyrir ok hugði, at hann hefði it sama vápn ok hann sýndi, en Gunnlaugr hjó hann þegar banahögg. Konungr þakkaði honum verkit, ok af þessu fekk hann mikla frægð í Englandi ok víða annars staðar.

Um várit, er skip gengu milli landa, þá bað Gunnlaugr Aðalráð konung orlofs at sigla nökkut. Konungr spyrr, hvat hann vildi þá.

Gunnlaugr svarar: "Ek vilda efna þat, sem ek hefi heitit,"- ok kvað vísu þessa:

Koma skalk vistar vitja
viggs döglinga þriggja,
því hefk hlutvöndum heitit
hjarls ok tveggja jarla.
Hverfkak aftr, áðr arfi,
auðveitir gefr rauðan
orma beð fyr ermar,
odd-Gefnar mér stefni.

"Svá skal ok vera, skáld," segir konungr ok gaf honum gullhring, er stóð sex aura, "en því skaltu heita mér," segir konungr, "at koma aftr til mín at öðru hausti, fyrir því at ek vil eigi láta þik fyrir sakar íþróttar þinnar."

8. kafli - Gunnlaugr sækir heim höfðingja.

Síðan siglir Gunnlaugr af Englandi með kaupmönnum norðr til Dyflinnar. Þá réð fyrir írlandi Sigtryggr konungr silkiskegg, sonr Óláfs kvárans ok Kormlaðar dróttningar. Hann hafði þá skamma stund ráðit ríkinu. Gunnlaugr gekk fyrir konung ok kvaddi hann vel ok virðuliga. Konungr tók honum sæmiliga.

Gunnlaugr mælti: "Kvæði hefi ek ort um yðr, ok vilda ek hljóð fá."

Konungr svarar: "Ekki hafa menn til þess orðit fyrri at færa mér kvæði, ok skal víst hlýða."

Gunnlaugr kvað þá drápuna, ok er þetta stefit í:

Elr sváru skæ
Sigtryggr við hræ.

Ok þetta er þar:

Kann ek máls of skil,
hvern ek mæra vil
konungmanna kon,
hann ’s Kvárans son.
Muna gramr við mik,
venr hann gjöfli sik,
þess mun grepp vara,
gollhring spara.

Segi hildingr mér,
ef hann heyrði sér
dýrligra brag,
þat es drápulag.

Konungr þakkaði honum kvæðit ok kallaði til sín féhirði sinn ok mælti svá: "Hverju skal launa kvæðit?"

Hann svarar: "Hverju vilið þér, herra?" segir hann.

"Hversu er launat," segir hann, "ef ek gef honum knörru tvá?"

Féhirðir svarar: "Of mikit er þat, herra," segir hann. "Aðrir konungar gefa at bragarlaunum gripi góða, sverð góð eða gullhringa góða."

Konungr gaf honum klæði sín af nýju skarlati, kyrtil hlaðbúinn ok skikkju með ágætum skinnum ok gullhring, er stóð mörk. Gunnlaugr þakkaði honum vel ok dvalðist þar skamma stund ok fór þaðan til Orkneyja.

Þá réð fyrir Orkneyjum Sigurðr jarl Hlöðvisson. Hann var vel til íslenzkra manna. Gunnlaugr kvaddi jarl vel ok sagði sik hafa at færa honum kvæði. Jarl kvaðst hlýða vilja kvæði hans, svá stórra manna sem hann var á Íslandi. Gunnlaugr flutti kvæðit, ok var þat flokkr ok vel ortr. Jarl gaf honum breiðöxi, silfrrekna alla, at kvæðislaunum ok bauð honum með sér at vera.

Gunnlaugr þakkaði honum gjöfina ok boð it sama, en kveðst verða at fara austr til Svíþjóðar ok gekk síðan á skip með kaupmönnum, þeim er sigldu til Nóregs, ok kómu um haustit austr við Konungahellu. Þorkell, frændi hans, fylgði honum jafnan. Ór Konungahellu fengu þeir leiðtoga upp í Gautland it vestra, ok kómu fram í kaupstað þeim, er í Skörum heitir.

Þar réð fyrir jarl sá, er Sigurðr hét ok var við aldr. Gunnlaugr gekk fyrir hann ok kvaddi hann vel ok kvaðst kvæði hafa ort um hann. Jarl gaf gott hljóð til. Gunnlaugr kvað kvæðit, ok var þat flokkr. Jarl þakkaði honum ok launaði honum vel ok bauð honum með sér at vera um vetrinn.

Sigurðr jarl hafði jólaboð mikit um vetrinn. Ok atfangadag jóla koma þar sendimenn Eiríks jarls norðan af Nóregi, tólf saman. Þeir fóru með gjöfum til Sigurðar jarls. Jarlinn fagnaði þeim vel ok skipaði þeim um jólin hjá Gunnlaugi. Þar var ölteiti mikil.

Gautar ræddu um, at engi jarl væri meiri ok frægri en Sigurðr. Nóregsmönnum þótti Eiríkr jarl miklu framar. Ok um þetta þrættu þeir, ok tóku Gunnlaug til órskurðarmanns hvárirtveggju um þetta mál. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

Segið ér frá jarli,
oddfeimu stafir, þeima,
hann hefir litnar hávar,
hárr karl es sá, bárur.
Sigreynir hefir sénar
sjalfr í miklu gjalfri
austr fyr unnar hesti
Eiríkr bláar fleiri.

Hvárirtveggju unðu vel við órskurðinn, en betr Nóregsmenn. Sendimenn fóru þaðan eftir jólin með fégjöfum, er Sigurðr jarl sendi Eiríki jarli. Sögðu þeir nú Eiríki jarli órskurðinn Gunnlaugs. Jarli þótti Gunnlaugr hafa sýnt við sik einurð ok vináttu ok lét þau orð um fara, at Gunnlaugr skyldi þar friðland hafa í hans ríki. Þat frétti Gunnlaugr síðan, hvat jarl hafði um mælt.

Sigurðr jarl fekk Gunnlaugi leiðtoga austr í Tíundaland í Svíþjóð, sem hann beiddi.

9. kafli - Af skiptum Gunnlaugs ok Hrafns.

Í þenna tíma réð fyrir Svíþjóð Óláfr konungr sænski, sonr Eiríks kontmgs sigrsæla ok Sigríðar innar stórráðu, dóttur Sköglar-Tósta. Hann var ríkr konungr ok ágætr, metnaðarmaðr mikill.

Gunnlaugr kom til Uppsala nær þingi þeira Svía um várit, ok er hann náði konungs fundi, kvaddi hann konunginn. Hann tók honum vel ok spyrr, hverr hann væri. Hann kvaðst vera íslenzkr maðr. Þar var þá með Óláfi konungi Hrafn Önundarson.

Konungr mælti: "Hrafn," segir hann, "hvat manna er hann á Íslandi?"

Maðr stóð upp af inum óæðra bekk, mikill ok vaskligr, gekk fyrir konung ok mælti: "Herra," segir hann, "hann er innar beztu ættar ok sjálfr inn vaskasti maðr."

"Fari hann þá ok siti hjá þér," sagði konungr.

Gunnlaugr mælti: "Kvæði hefi ek at færa yðr," sagði hann, "ok vilda ek, at þér hlýddið ok gæfið hljóð til."

"Gangið fyrst ok sitið," sagði konungr, "ekki er nú tóm til yfir kvæðum at sitja."

Þeir gerðu svá. Tóku þeir þá tal með sér, Gunnlaugr ok Hrafn. Sagði hvárr öðrum frá ferðum sínum. Hrafn kvaðst farit hafa áðr um sumarit af Íslandi til Nóregs ok öndverðan vetr austr til Svíþjóðar. Þar gerist brátt vel með þeim. Ok einn dag, er liðit var þingit, váru þeir báðir fyrir konungi, Gunnlaugr ok Hrafn.

Þá mælti Gunnlaugr: "Nú vilda ek, herra," segir hann, "at þér heyrðið kvæðit."

"Þat má nú," segir konungr.

"Nú vil ek flytja kvæði mitt, herra," segir Hrafn.

"Þat má vel," segir hann.

"Þá vil ek flytja fyrr kvæði mitt, herra," segir Gunnlaugr, "ef þér vilið svá."

"Ek á fyrr at flytja, herra," segir Hrafn, "er ek kom fyrr til yðvar."

Gunnlaugr mælti: "Hvar kómu feðr okkrir þess," segir hann, "at faðir minn væri eftirbátr föður þíns, hvar nema alls hvergi? Skal ok svá með okkr vera."

Hrafn svarar: "Gerum þá kurteisi," segir hann, "at vér færim þetta eigi í kappmæli, ok látum konung ráða."

Konungr mælti: "Gunnlaugr skal fyrri flytja, því at honum eirir illa, ef hann hefir eigi sitt mál."

Þá kvað Gunnlaugr drápuna, er hann hafði orta um Óláf konung, ok er lokit var drápunni, þá mælti konungr:

"Hrafn," sagði hann, "hversu er kvæðit ort?"

"Vel, herra," sagði hann, "þat er stórort kvæði ok ófagrt ok nökkut stirðkveðit, sem Gunnlaugr er sjálfr í skaplyndi."

"Nú skaltu flytja þitt kvæði, Hrafn," segir konungr.

Hann gerir svá. Ok er lokit var, þá mælti konungr:

"Gunnlaugr," segir hann, "hversu er kvæði þetta ort?"

Gunnlaugr svarar: "Vel, herra," segir hann, "þetta er fagrt kvæði, sem Hrafn er sjálfr at sjá, ok yfirbragðslítit. Eða hví ortir þú flokk um konunginn," segir hann, "eða þótti þér hann eigi drápunnar verðr?"

Hrafn svarar: "Tölum þetta eigi lengr, til mun verða tekit, þótt síðar sé," segir hann, ok skilðu nú við svá búit.

Litlu síðar gerðist Hrafn hirðmaðr Óláfs konungs ok bað hann orlofs til brottferðar. Konungr veitti honum þat.

Ok er Hrafn var til brottferðar búinn, mælti hann til Gunnlaugs: "Lokit skal nú okkarri vináttu, fyrir því at þú vildir hræpa mik hér fyrir höfðingjum. Nú skal ek einhverju sinni eigi þik minnr vanvirða en þú vildir mik hér."

Gunnlaugr svarar: "Ekki hryggja mik hót þín," segir hann, "ok hvergi munum vit þess koma, at ek sé minna virðr en þú."

Óláfr konungr gaf Hrafni góðar gjafar at skilnaði, ok fór hann í brott síðan.

Hrafn fór austr um várit ok kom til Þrándheims ok bjó skip sitt ok sigldi til Íslands um sumarit ok kom skipi sínu í Leiruvág fyrir neðan Heiði, ok urðu honum fegnir frændr ok vinir, ok var hann heima þann vetr með föður sínum.

Ok um sumarit á alþingi fundust þeir frændr, Skafti lögmaðr ok Skáld-Hrafn.

Þá mælti Hrafn: "Þitt fullting vilda ek hafa til kvánbænar við Þorstein Egilsson, at biðja Helgu, dóttur hans."

Skafti svarar: "Er hon eigi áðr heitkona Gunnlaugs ormstungu?"

Hrafn svarar: "Er eigi liðin sú stefna nú," segir hann, "sem mælt var með þeim? Enda er miklu meiri hans ofsi en hann muni nú þess gá eða geyma."

Skafti svarar: "Gerum sem þér líkar."

Síðan gengu þeir fjölmennir til búðar Þorsteins Egilssonar. Hann fagnaði þeim vel.

Skafti mælti: "Hrafn, frændi minn, vill biðja Helgu, dóttur þinnar, ok er þér kunnig ætt hans ok auðr fjár ok menning góð, frændaafli mikill ok vina."

Þorsteinn svarar: "Hon er áðr heitkona Gunnlaugs, ok vil ek halda öll mál við hann, þau sem mælt váru."

Skafti mælti: "Eru nú eigi liðnir þrír vetr, er til váru nefndir með yðr?"

"Já," sagði Þorsteinn, "en eigi er sumarit liðit, ok má hann enn til koma í sumar."

Skafti svarar: "En ef hann kemr eigi til sumarlangt, hverja ván skulum vér þá eiga þessa máls?"

Þorsteinn svarar: "Hér munum vér koma annat sumar, ok má þá sjá, hvat ráðligast þykkir, en ekki tjár nú þetta at tala lengr at sinni."

Ok við þat skilðu þeir, ok riðu menn heim af þingi.

Ekki fór þetta tal leynt, at Hrafn bað Helgu. Eigi kom Gunnlaugr út á því sumri.

Ok annat sumar á alþingi fluttu þeir Skafti bónorðit ákafliga, kváðu þá Þorstein lausan allra mála við Gunnlaug.

Þorsteinn svarar: "Ek á fár dætr fyrir at sjá, ok vilda ek gjarna, at engum manni yrði þær at rógi. Nú vil ek finna fyrst Illuga svarta."

Ok svá gerði hann, ok er þeir fundust, þá mælti Þorsteinn: "Þykkir þér ek eigi lauss allra mála við Gunnlaug, son þinn?"

Illugi mælti: "Svá er víst," segir hann, "ef þú vill. Kann ek hér nú fátt til at leggja, er ek veit eigi gerla efni sonar míns, Gunnlaugs."

Þorsteinn gekk þá til Skafta, ok keyptu þeir svá, at brúðlaup skyldi vera at vetrnáttum at Borg, ef Gunnlaugr kæmi eigi út á því sumri, en Þorsteinn lauss allra mála við Hrafn, ef Gunnlaugr kæmi til ok vitjaði ráðsins.

Eftir þat riðu menn heim af þinginu, ok frestaðist tilkváma Gunnlaugs, en Helga hugði illt til ráða.

10. kafli - Útkváma Gunnlaugs ok brúðkaup Hrafns.

Nú er þat at segja frá Gunnlaugi, at hann fór af Svíþjóðu þat sumar til Englands, er Hrafn fór til Íslands, ok þá góðar gjafar af Óláfi konungi at skilnaði þeira. Aðalráðr konungr tók við Gunnlaugi allvel, ok var hann með honum um vetrinn með góðri sæmð.

Í þenna tíma réð fyrir Danmörku Knútr inn ríki Sveinsson ok hafði nýtekit við föðurleifð sinni ok heitaðist jafnan at herja til Englands, fyrir því at Sveinn konungr, faðir hans, hafði unnit mikit ríki á Englandi, áðr hann andaðist vestr þar. Ok í þann tíma var mikill herr danskra manna vestr þar, ok var sá höfðingi fyrir, er Hemingr hét, sonr StrútHaralds jarls ok bróðir Sigvalda jarls, ok helt hann þat ríki undir Knút konung, er Sveinn konungr hafði áðr unnit.

Um várit bað Gunnlaugr konunginn sér orlofs til brottferðar.

Hann svarar: "Eigi samir þér nú at fara frá mér, til slíks ófriðar sem nú horfir hér í Englandi, þar sem þú ert minn hirðmaðr."

Gunnlaugr svarar: "Þér skuluð ráða, minn herra, ok gef mér orlof at sumri til brottferðar, ef Danir koma eigi."

Konungr svarar: "Sjám vit þá."

Nú leið þat sumar ok vetrinn eftir, ok kómu Danir eigi. Ok eftir mitt sumar fekk Gunnlaugr orlof til brottferðar af konungi, ok fór Gunnlaugr þaðan austr til Nóregs ok fann Eirík jarl í Þrándheimi á Hlöðum, ok tók jarl honum þá vel ok bauð honum þá með sér at vera. Gunnlaugr þakkar honum boðit ok kveðst þó vilja fara fyrst út til Íslands á vit festarmeyjar sinnar.

Jarl mælti: "Nú eru öll skip brottu, þau er til Íslands bjuggust."

Þá mælti hirðmaðr einn: "Hér lá Hallfreðr vandræðaskáld í gær út undir Agðanesi."

Jarl svarar: "Svá má vera," segir hann. "Hann sigldi heðan fyrir fimm náttum."

Eiríkr jarl lét þá flytja Gunnlaug út til Hallfreðar, ok tók hann við honum með fagnaði, ok gaf þegar byr undan landi, ok váru vel kátir. Þat var síð sumars.

Hallfreðr mælti til Gunnlaugs: "Hefir þú frétt bónorðit Hrafns Önundarsonar við Helgu ina fögru?"

Gunnlaugr kveðst frétt hafa ok þó ógerla. Hallfreðr segir honum slíkt, sem hann vissi af, ok þat með, at margir menn mæltu þat, at Hrafn væri eigi óröskvari en Gunnlaugr. Gunnlaugr kvað þá vísu:

Rækik lítt, þótt leiki,
létt veðr es nú, þéttan
austanvindr at öndri
andness viku þessa.
Meir séumk hitt, en hæru

hoddstríðandi bíðit,
orð, at eigi verðak
jafnröskr taliðr Hrafni.

Hallfreðr mælti þá: "Þess þyrfti, félagi, at þér veitti betr en mér málin við Hrafn. Ek kom skipi mínu í Leiruvág fyrir neðan Heiði fyrir fám vetrum, ok átti ek at gjalda hálfa mörk silfrs húskarli Hrafns, ok helt ek því fyrir honum. En Hrafn reið til vár með sex tigu manna ok hjó strengina, ok rak skipit upp á leirur ok búit við skipbroti. Varð ek þá at selja Hrafni sjálfdæmi, ok galt ek mörk, ok eru slíkar mínar at segja frá honum."

Ok þá var þeim eintalat um Helgu, ok lofaði Hallfreðr mjök vænleik hennar. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

Munat háðvörum hyrjar
hríðmundaðar Þundi
hafnar hörvi drifna
hlýða jörð at þýðask,
þvít lautsíkjar lékum
lyngs, es várum yngri,
alnar gims á ýmsum
andnesjum því landi.

"Þetta er vel ort," segir Hallfreðr.

Þeir tóku land norðr á Melrakkasléttu í Hraunhöfn hálfum mánaði fyrir vetr ok skipuðu þar upp.

Þórðr hét maðr. Hann var bóndason þar á Sléttunni. Hann gekk í glímur við þá kaupmennina, ok gekk þeim illa við hann. Þá var komit saman fangi með þeim Gunnlaugi. Ok um nóttina áðr hét Þórðr á Þór til sigrs sér, ok um daginn, er þeir fundust, tóku þeir til glímu. Þá laust Gunnlaugr báða fætrna undan Þórði ok felldi hann mikit fall, en fótrinn Gunnlaugs stökk ór liði, sá er hann stóð á, ok fell Gunnlaugr þá með Þórði.

Þá mælti Þórðr: "Vera má," segir hann, "at þér vegni eigi annat betr."

"Hvat þá?" segir Gunnlaugr.

"Málin við Hrafn, ef hann fær Helgu innar vænu at vetrnóttum, ok var ek hjá í sumar á alþingi, er þat réðst."

Gunnlaugr svarar engu. Þá var vafiðr fótrinn ok í liðinn færðr ok þrútnaði allmjök.

Þeir Hallfreðr riðu tólf menn saman ok kómu suðr á Gilsbakka í Borgarfirði þat laugarkveld, er þeir sátu at brúðlaupinu at Borg. Illugi varð feginn Gunnlaugi, syni sínum, ok hans förunautum. Gunnlaugr kvaðst þá þegar vilja ofan ríða til Borgar. Illugi kvað þat ekki ráð, ok svá sýndist öllum nema Gunnlaugi. En Gunnlaugr var þó ófærr fyrir fótarins sak-ar, þótt hann léti ekki á sjást, ok varð því ekki af ferðinni. Hallfreðr reið heim um morgininn til Hreðuvatns í Norðrárdal. Þar réð fyrir eignum þeira Galti, bróðir hans, ok var vaskr maðr.

11. kafli - Hólmganga Gunnlaugs ok Hrafns á alþingi.

Nú er at segja frá Hrafni, at hann sat at brúðlaupi sínu at Borg, ok er þat flestra manna sögn, at brúðrin væri heldr döpr, ok er þat satt, sem mælt er, at lengi man þat, er ungr getr, ok var henni nú ok svá,

Þat varð til nýlundu þar at veizlunni,, at sá maðr bað Húngerðar Þóroddsdóttur ok Jófríðar, er Svertingr hét ok var Hafr-Bjarnarson, Molda-Gnúpssonar, ok skyldu þau ráð takast um vetrinn eftir jól uppi at Skáney. Þar bjó Þorkell, frændi HúngerSar, sonr Torfa Valbrandssonar. Móðir Torfa var Þórodda, systir Tungu-Odds.

Hrafn fór heim til Mosfells með Helgu, konu sína. Ok er þau höfðu þar skamma stund verit, þá var þat einn morgin, áðr þau risu upp, at Helga vakir, en Hrafn svaf, ok lét hann illa í svefni. Ok er hann vaknaði, spyrr Helga, hvat hann hefði dreymt. Hrafn kvað þá vísu:

Hugðumk orms á armi
ý döggvar þér höggvinn,
væri, brúðr, í blóði
beðr þinn roðinn mínu,
knættit endr of undir
ölstafns Njörun Hrafni,
líka getr þat lauka
lind, höggþyrnis binda.

Helga mælti: "Þat mun ek aldri gráta," segir hon, "ok hafið þér illa svikit mik, ok mun Gunnlaugr út kominn." Ok grét Helga þá mjök.

Ok litlu síðar fluttist útkváma Gunnlaugs. Helga gerðist þá svá stirð við Hrafn, at hann fekk eigi haldit henni heima þar, ok fóru þau þá heim aftr til Borgar, ok nýtti Hrafn lítit af samvistum við hana.

Nú búast menn til boðs um vetrinn.

Þorkell frá Skáney bauð Illuga svarta ok sonum hans. Ok er Illugi bóndi bjóst, þá sat Gunnlaugr í stofu ok bjóst ekki.

Illugi gekk til hans ok mælti: "Hví býst þú ekki, frændi?"

Gunnlaugr svarar: "Ek ætla eigi at fara."

Illugi mælti: "Fara skaltu víst, frændi," segir hann, "ok slá ekki slíku á þik, at þrá eftir einni konu, ok lát sem þú vitir eigi, ok mun þik aldri konur skorta."

Gunnlaugr gerði sem faðir hans mælti, ok kómu þeir til boðsins, ok var þeim Illuga ok sonum hans skipat í öndvegi, en þeim Þorstein'i Egilssyni ok Hrafni, mági hans, ok sveitinni brúðguma í annat öndvegi gegnt Illuga.

Konur sátu á palli, ok sat Helga in fagra næst brúðinni ok renndi oft augum til Gunnlaugs, ok kemr þar at því, sem mælt er, at eigi leyna augu, ef ann kona manni. Gunnlaugr var þá vel búinn ok hafði þá klæðin þau in góðu, er Sigtryggr konungr gaf honum, ok þótti hann þá mikit afbragð annarra manna fyrir margs sakar, bæði afls ok vænleiks ok vaxtar.

Lítil var gleði manna at boðinu. Ok þann dag, er menn váru í brottbúningi, þá brugðu konur göngu sinni ok bjuggust til heimferðar. Gunnlaugr gekk þá til tals við Helgu, ok töluðu lengi, ok þá kvað Gunnlaugr vísu:

Ormstungu varð engi
allr dagr und sal fjalla
hægr, síz Helga en fagra
Hrafns kvánar réð nafni.
Lítt sá hölðr enn hvíti
hjörþeys faðir meyjar,
gefin vas Eir til aura
ung, við minni tungu.

Ok enn kvað hann:

Væn, ák verst at launa,
vín-Gefn, föður þínum,
fold nemr flaum af skaldi
flóðhyrs, ok svá móður,
því at gerðu bil borða
bæði senn und klæðum,
herr hafi hölðs ok svarra
hagvirki, svá fagra.

Ok þá gaf Gunnlaugr Helgu skikkjuna Aðalráðsnaut, ok var þat gersimi sem mest. Hon þakkaði honum vel gjöfina.

Síðan gekk Gunnlaugr út, ok váru þá komin hross ok hestar söðlaðir ok margir allvænligir ok bundnir heima á hlaðinu. Gunnlaugr hljóp á bak einhverjum hesti ok reið á skeið eftir túninu ok at þangat, er Hrafn stóð fyrir, ok varð Hrafn at hopa undan.

Gunnlaugr mælti: "Ekki er at hopa undan, Hrafn," segir hann, "fyrir því at enga ógn býð ek þér at sinni, en þú veizt, til hvers þú hefir unnit."

Hrafn svarar ok kvað vísu:

Samira okkr of eina,
Ullr benloga, Fullu,
frægir folka Ságu,
fangs í brigð at ganga.
Mjök eru margar slíkar,
morðrunnr, fyr haf sunnan,
ýtik sævar Sóta,
sannfróðr, konur góðar.

Gunnlaugr svarar: "Vera má," segir hann, "at margar sé, en eigi þykkir mér svá."

Þá hljópu þeir Illugi at ok Þorsteinn, ok vildu ekki, at þeir ættist við. Þá kvað Gunnlaugr vísu:

Gefin vas Eir til aura
ormdags en litfagra,
þann kveða menn né minna

minn jafnoka, Hrafni,
allra nýztr meðan austan
Aðalráðr farar dvalði,
því es menrýris minni
málgráðr, í gný stála.

Ok eftir þetta riðu menn heim hvárirtveggju, ok var allt kyrrt ok tíðendalaust um vetrinn. Nýtti Hrafn ekki síðan af samvistum við Helgu, þá er þau Gunnlaugr höfðu fundizt.

Ok um sumarit riðu menn fjölmennir til þings, Illugi svarti ok synir hans með honum, Gunnlaugr ok Hermundr, Þorsteinn Egilsson ok Kollsveinn, sonr hans, Önundr frá Mosfelli ok synir hans allir, Svertingr Hafr-Bjarnarson. Skafti hafði þá enn lögsögu.

Ok einn dag á þinginu, er menn gengu fjölmennir til Lögbergs ok er þar var lykt at mæla lögskilum, þá kvaddi Gunnlaugr sér hljóðs ok mælti: "Er Hrafn hér Önundarson?"

Hann kveðst þar vera.

Gunnlaugr ormstunga mælti þá: "Þat veizt þú, at þú hefir fengit heitkonu minnar ok dregst til fjandskapar við mik. Nú fyrir þat vil ek bjóða þér hólmgöngu hér á þinginu á þriggja nátta fresti í Öxarárhólmi."

Hrafn svarar: "Þetta er vel boðit, sem ván var at þér," segir hann, "ok em ek þess albúinn, þegar þú vill."

Þetta þótti illt frændum hvárstveggja þeira, en þó váru þat lög í þann tíma at bjóða hólmgöngu, sá er vanhluta þóttist verða fyrir öðrum.

Ok er þrjár nætr váru liðnar, bjuggust þeir til hólmgöngu, ok fylgði Illugi svarti syni sínum til hólmsins með miklu fjölmenni, en Skafti lögsögumaðr fylgði Hrafni ok faðir hans ok aðrir frændr hans.

Ok áðr Gunnlaugr gengi út í hólminn, þá kvað hann vísu þessa:

Nú emk út á eyri
alvangs búinn ganga,
happs unni goð greppi
gört, með tognum hjörvi.
Hnakk skalk Helgu lokka,
haus vinnk frá bol lausan
loks með ljósum mæki
ljúfsvelgs, í tvau kljúfa.

Hrafn svarar ok kvað þetta:

Veitat greppr, hvárr greppa
gagnsæli hlýtr fagna.
Hér ’s bensigðum brugðit,
búin es egg í leggi.
Þat mun ein ok ekkja
ung mær, þótt vér særimsk,
þorna spöng af þingi
þegns hugrekki fregna.

Hermundr helt skildi fyrir Gunnlaug, bróður sinn, en Svertingr Hafr-Bjarnarson fyrir Hrafn. Þrem mörkum silfrs skyldi sá leysa sik af hólminum, er sárr yrði.

Hrafn átti fyrr at höggva, er á hann var skorat, ok hjó hann í skjöld Gunnlaugs ofanverðan, ok brast sverðit þegar sundr undir hjöltunum, er til var höggvit af miklu afli. Blóðrefillinn hraut upp af skildinum ok kom í kinn Gunnlaugi ok skeindist hann heldr en eigi. Þá hljópu feðr þeira þegar í millim ok margir aðrir menn.

Þá mælti Gunnlaugr: "Nú kalla ek, at Hrafn sé sigraðr, er hann er slyppr."

"En ek kalla, at þú sér sigraðr," segir Hrafn, "er þú ert sárr orðinn."

Gunnlaugr var þá allæfr ok reiðr mjök ok kvað ekki reynt vera. Illugi, faðir hans, kvað þá eigi skyldu reyna meir at sinni.

Gunnlaugr svarar: "Þat mynda ek vilja," segir hann, "at vit Hrafn mættimst svá öðru sinni, at þú værir fjarri, faðir, at skilja okkr."

Ok við þetta skilðu þeir at sinni, ok gengu menn heim til búða sinna. Ok annan dag eftir í lögréttu var þat í lög sett, at af skyldi taka hólmgöngur allar þaðan í frá, ok var þat gert at ráði allra vitrustu manna, er við váru staddir, en þar váru allir þeir, er vitrastir váru á landinu. Ok þessi hefir hólmganga síðast framið verit á Íslandi, er þeir Hrafn ok Gunnlaugr börðust. Þat hefir it þriðja þing verit fjölmennast, annat eftir brennu Njáls, it þriðja eftir Heiðarvíg.

Ok einn morgin, er þeir bræðr, Hermundr ok Gunnlaugr, gengu til Öxarár at þvá sér, þá gengu öðru megin at ánni konur margar, ok var þar Helga in fagra í því liði.

Þá mælti Hermundr: "Sér þú Helgu, vinkonu þína, hér fyrir handan ána?"

Gunnlaugr svarar: "Sé ek hana víst."

Ok þá kvað Gunnlaugr vísu þessa:

Alin vas rýgr at rógi,
runnr olli því Gunnar,
lág vask auðs at eiga
óðgjarn, fira börnum.
Nú eru svanmærrar síðan
svört augu mér bauga
lands til lýsi-Gunnar
lítilþörf at títa.

Síðan gengu þeir yfir ána, ok töluðu þau Helga ok Gunnlaugr um stund. Ok er þeir gengu austr yfir ána, þá stóð Helga ok starði á Gunnlaug lengi eftir. Gunnlaugr leit þá aftr yfir ána ok kvað vísu þessa:

Brámáni skein brúna
brims und ljósum himni
Hristar hörvi glæstrar
haukfránn á mik lauka,
en sá geisli sýslir
síðan gullmens Fríðar
hvarma tungls ok hringa
Hlínar óþurft mína.

Ok eftir þetta um liðit riðu menn af þinginu, ok var Gunnlaugr heima at Gilsbakka. Ok einn morgin, er hann vaknaði, þá váru allir menn upp risnir, nema hann lá. Hann hvíldi í lokrekkju innar af seti. Þá gengu í skálann tólf menn, allir alvápnaðir, ok var þar kominn Hrafn Önundarson. Gunnlaugr spratt upp þegar ok gat fengit vápn sín.

Þá mælti Hrafn: "Við engu skal þér hætt vera," segir hann, "en þat er erendi mitt hingat, at þú skalt nú heyra. Þú bautt mér hólmgöngu í sumar á alþingi, ok þótti þér sú ekki reynd verða. Nú vil ek þér bjóða, at vit farim báðir á brott af Íslandi ok útan í sumar ok gangim á hólm í Nóregi. Þar munu eigi frændr okkrir fyrir standa."

Gunnlaugr svarar: "Mæl drengja heilastr, ok þenna kost vil ek gjarna þiggja, ok er hér at þiggja, Hrafn," segir hann, "þann greiða, sem þú vill."

Hrafn svarar: "Þat er vel boðit, en ríða munum vér fyrst at sinni."

Ok við þetta skilðu þeir. Þetta þótti frændum hvárstveggja þeira stórum illa, en fengu þó ekki at gert fyrir ákafa þeira sjálfra, enda varð þat fram at koma, sem til dró.

12. kafli - Fall Hrafns ok Gunnlaugs.

Nú er at segja frá Hrafni, at hann bjó skip sitt í Leiruvágum. Tveir menn eru þeir nefndir, er fóru með Hrafni, systursynir Önundar, föður hans. Hét annarr Grímr, en annarr Óláfr, ok váru báðir gildir menn. Öllum frændum Hrafns þótti mikill svipr, er hann fór í brott. En hann sagði svá, kvaðst því Gunnlaug á hólm skorat hafa, at hann kvaðst engar nytjar hafa Helgu, ok kvað annan hvárn verða at hníga fyrir öðrum.

Síðan sigldi Hrafn í haf, er þeim gaf byr, ok kómu skipi sínu í Þrándheim, ok var þar of vetrinn ok frétti ekki til Gunnlaugs á þeim vetri, ok þar beið hann Gunnlaugs um sumarit. Ok enn annan vetr var hann í Þrándheimi, þar sem heitir í Lifangri.

Gunnlaugr ormstunga réðst til skips með Hallfreði vandræðaskáldi norðr á Sléttu, ok urðu þeir síðbúnir mjök, ok sigldu þeir í haf, þegar byr gaf, ok kómu við Orkneyjar litlu fyrir vetr.

Sigurðr jarl Hlöðvisson réð þá fyrir eyjunum, ok fór Gunnlaugr til hans ok var þar um vetrinn, ok virði jarl hann vel. Ok um várit bjóst jarl í hernað. Gunnlaugr bjóst til ferðar með honum, ok herjuðu um sumarit víða um Suðreyjar ok Skotlandsfjörðu ok áttu margar orrostur, ok reyndist Gunnlaugr inn hraustasti ok inn vaskasti drengr ok inn harðasti karlmaðr, hvar sem þeir kómu. Sigurðr jarl snerist snemmendis sumars aftr, en Gunnlaugr sté þá á skip með kaupmönnum, þeim er sigldu til Nóregs, ok skilðu þeir Sigurðr jarl með mikilli vináttu.

Gunnlaugr fór norðr til Þrándheims á Hlaðir á fund Eiríks jarls, ok var þar öndverðan vetr, ok tók jarl vel við honum ok bauð honum með sér at vera, ok þat þekkðist hann. Frétt hafði jarl áðr viðskipti þeira Hrafns, svá sem var, ok segir Gunnlaugi, at hann legði bann fyrir, at þeir berðist þar í hans ríki. Gunnlaugr kvað hann slíku ráða mundu, ok var Gunnlaugr þar um vetrinn ok jafnan fálátr.

Ok um várit einn dag gekk Gunnlaugr úti ok Þorkell, frændi hans, með honum. Þeir gengu í brott frá bænum. Ok á völlum fyrir þeim var mannhringr, ok í hringinum innan váru tveir menn með vápnum ok skylmðust. Var þar annarr nefndr Hrafn, en annarr Gunnlaugr. Þeir mæltu, er hjá stóðu, at Íslendingar hyggi smátt ok væri seinir til at muna orð sín. Gunnlaugr fann, at hér fylgði mikit háð ok hér var mikit spott at dregit, ok gekk Gunnlaugr í brott þegjandi. Ok litlu síðar eftir þetta segir hann jarli, at hann kveðst eigi lengr nenna at þola háð ok spott hirðmanna hans um mál þeira Hrafns, ok beiddi jarl fá sér leiðtoga inn í Lifangr. Jarli var sagt áðr, at Hrafn var í brottu ór Lifangri ok farinn

austr til Svíþjóðar, ok því gaf hann Gunnlaugi orlof at fara ok fekk honum leiðtoga tvá til ferðarinnar.

Nú ferr Gunnlaugr af Hlöðum við sjaunda mann inn í Lifangr, ok þann morgin hafði Hrafn farit þaðan með fimmta mann, er Gunnlaugr kom þar um kveldit. Þaðan fór Gunnlaugr í Veradal ok kom þar at kveldi jafnan, sem Hrafn hafði áðr verit um nóttina. Gunnlaugr ferr, til þess er'hann kom á efsta bæ í dalnum, er á Súlu hét, ok hafði Hrafn þaðan farit um morgininn. Gunnlaugr dvalði þá ekki ferðina ok fór þegar um nóttina. Ok um morgininn í sólarroð, þá sá hvárir aðra. Hrafn var þar kominn, sem váru vötn tvau, ok á meðal vatnanna váru vellir sléttir. Þat heita Gleipnisvellir. En fram í vatnit annat gekk nes lítit, er heitir Dinganes. Þar námu þeir Hrafn við í nesinu ok váru fimm saman. Þeir váru þar með Hrafni frændr hans, Grímr ok Óláfr.

Ok er þeir mættust, þá mælti Gunnlaugr: "Þat er nú vel, er vit höfum fundizt."

Hrafn kvaðst þat ekki lasta mundu, - "ok er nú kostr, hvárr er þú vill," segir Hrafn, "at vér berimst allir eða vit tveir, ok sé jafnmargir hvárir."

Gunnlaugi kveðst vel líka, hvárt at heldr er. Þá mæltu þeir frændr Hrafns, Grímr ok Óláfr, kváðust eigi vilja standa hjá, er þeir berðist. Svá mælti ok Þorkell svarti, frændi Gunnlaugs.

Þá mælti Gunnlaugr við leiðtogana jarls: "Þit skuluð sitja hjá ok veita hvárigum ok vera til frásagnar um fund várn." Ok svá gerðu þeir.

Síðan gengust þeir at, börðust fræknliga allir. Þeir Grímr ok Óláfr gengu báðir í mót Gunnlaugi einum, ok lauk svá þeira viðskipti, at hann drap þá báða, en hann varð ekki sárr. Þetta sannar Þórðr Kolbeinsson í kvæði því, er hann orti um Gunnlaug ormstungu:

Hlóð, áðr Hrafni næði,
hugreifum Óleifi,
Göndlar þeys ok Grími
Gunnlaugr hjörvi þunnum.
Hann varð hvatra manna,
hugmóðr, drifinn blóði,
Ullr réð ýta falli
unnviggs, bani þriggja.

Þeir Hrafn sóttust meðan ok Þorkell svarti, frændi Gunnlaugs, ok fell Þorkell fyrir Hrafni ok lét líf sitt, ok allir fellu förunautar þeira at lykðum. Ok þá börðust þeir tveir með stórum höggum ok öruggum atgangi, er hvárr veitti öðrum, ok sóttust einart í ákafa. Gunnlaugr hafði þá sverðit Aðalráðsnaut, ok var þat it bazta vápn. Gunnlaugr hjó þá um síðir til Hrafns mikit högg með sverðinu ok undan Hrafni fótinn. Hrafn fell þó eigi at heldr ok hnekkði þá at stofni einum ok studdi þar á stúfinum.

Þá mælti Gunnlaugr: "Nú ertu óvígr," segir hann, "ok vil ek eigi lengr berjast við þik, örkumlaðan mann."

Hrafn svaraði: "Svá er þat," segir hann, "at mjök hefir á leikizt minn hluta, en þó myndi mér enn vel duga, ef ek fenga at drekka nökkut."

Gunnlaugr svarar: "Svík mik þá eigi," segir hann, "ef ek færi þér vatn í hjálmi mínum."

Hrafn svarar: "Eigi mun ek svíkja þik," segir hann.

Síðan gekk Gunnlaugr til lækjar eins ok sótti í hjálminum ok færði Hrafni, en hann seildist í mót inni vinstri hendinni, en hjó í höfuð Gunnlaugi með sverðinu inni hægri hendi, ok varð þat allmikit sár.

Þá mælti Gunnlaugr: "Illa sveiktu mik nú, ok ódrengiliga fór þér, þar sem ek trúða þér."

Hrafn svarar: "Satt er þat," segir hann, "en þat gekk mér til þess, at ek ann þér eigi faðmlagsins Helgu innar fögru."

Ok þá börðust þeir enn í ákafa. En svá lauk at lykðum, at Gunnlaugr bar af Hrafni, ok lét Hrafn þar líf sitt. Þá gengu fram leiðtogar jarlsins ok bundu höfuðsárit Gunnlaugs. Hann sat þá meðan ok kvað þá vísu þessa:

Oss gekk mætr á móti
mótrunnr í dyn spjóta,
hríðgervandi hjörva,
Hrafn framliga jafnan.
Hér varð mörg í morgin
malmflaug of Gunnlaugi,
hergerðandi, á Hörða,
hringþollr, nesi Dinga.

Síðan bjuggu þeir um dauða menn ok færðu Gunnlaug á hest sinn eftir þat ok kómust með hann allt ofan í Lifangr. Ok þar lá hann þrjár nætr ok fekk alla þjónustu af presti ok andaðist síðan ok var þar jarðaðr at kirkju.

Öllum þótti mikill skaði at um hvárntveggja þeira, Gunnlaug ok Hrafn, með þeim atburðum, sem varð um líflát þeira.

13. kafli - Helga in fagra gefin Þorkatli.

Ok um sumarit, áðr þessi tíðendi spurðust út hingat til Íslands, þá dreymði Illuga svarta, ok var hann þá heima á Gilsbakka. Honum þótti Gunnlaugr at sér koma í svefninum ok var blóðugr mjök ok kvað vísu þessa fyrir honum í svefninum. Illugi munði vísuna, er hann vaknaði, ok kvað síðan fyrir öðrum:

Vissak Hrafn, en Hrafni
hvöss kom egg í leggi,
hjaltugguðum höggva
hrynfiski mik brynju,
þás hræskæri hlýra
hlaut fen ari benja.
Klauf gunnsproti Gunnar
Gunnlaugs höfuð runna.

Sá atburðr varð suðr at Mosfelli ina sömu nátt, at Önund dreymði, at Hrafn kæmi at honum ok var allr alblóðugr. Hann kvað vísu þessa:

Roðit vas sverð, en sverða
sverð-Rögnir mik gerði.
Váru reynd í röndum
randgölkn fyr ver handan.
Blóðug hykk í blóði
blóðgögl of skör stóðu.

Sárfíkinn hlaut sára
sárgammr enn á þramma.

Ok um sumarit annat eftir á alþingi mælti Illugi svarti til Önundar at Lögbergi: "Hverju villtu bæta mér son minn," sagði hann, "er Hrafn, sonr þinn, sveik hann í tryggðum?"

Önundr svarar: "Fjarkominn þykkist ek til þess," sagði hann, "at bæta hann, svá sárt sem ek helt á þeira fundi. Mun ek ok engra bóta beiða þik fyrir minn son."

Illugi svarar: "Kenna skal þá nökkurr at skauti þinn frændi eða þinna ættmanna."

Ok eftir þingit um sumarit var Illugi jafnan dapr mjök.

Þat er sagt, um haustit, at Illugi reið heiman af Gilsbakka með þrjá tigu manna ok kom til Mosfells snemma morguns. Önundr komst í kirkju ok synir hans, en Illugi tók frændr hans tvá. Hét annarr Björn, en annarr Þorgrímr. Hann lét drepa Björn, en fóthöggva Þorgrím. Reið Illugi heim eftir þat, ok varð þessa engi rétting af Önundi.

Hermundr Illugason unði lítt eftir Gunnlaug, bróður sinn, ok þótti ekki hans hefnt at heldr, þótt þetta væri at gert. Maðr hét Hrafn ok var bróðursonr Önundar at Mosfelli. Hann var farmaðr mikill ok átti skip, er uppi stóð í Hrútafirði. Ok um várit reið Hermundr Illugason heiman einn samt ok norðr Holtavörðuheiði ok svá til Hrútafjarðar ok út á Borðeyri til skips kaupmannanna. Kaupmenn váru þá búnir mjök. Hrafn stýrimaðr var á landi ok margt manna hjá honum. Hermundr reið at honum ok lagði í gegnum hann spjótinu ok reið þegar í brott, en þeim varð öllum bilt, félögum Hrafns, við Hermund.

Engar kómu bætr fyrir víg þetta. Ok með þessu skilr skipti þeira Illuga svarta ok Önundar at Mosfelli.

Þorsteinn Egilsson gifti Helgu, dóttur sína, er stundir liðu fram, þeim manni, er Þorkell hét ok var Hallkelsson. Hann bjó út í Hraunsdal, ok fór Helga til bús með honum ok varð honum lítt unnandi, því at hon verðr aldri afhuga Gunnlaugi, þótt hann væri dauðr. En Þorkell var þó vaskr maðr at sér ok auðigr at fé ok skáld gott. Þau áttu börn saman eigi allfá. Þórarinn hét sonr þeira ok Þorsteinn, ok enn fleiri börn áttu þau.

Þat var helzt gaman Helgu, at hon rekði skikkjuna Gunnlaugsnaut ok horfði þar á löngum. Ok eitt sinn kom þar sótt mikil á bæ þeira Þorkels ok Helgu, ok krömðust margir lengi. Helga tók þá ok þyngð ok lá þó eigi. Ok einn laugaraftan sat Helga í eldaskála ok hneigði höfuð í kné Þorkatli, bónda sínum, ok lét senda eftir skikkjunni Gunnlaugsnaut. Ok er skikkjan kom til hennar, þá settist hon upp ok rakði skikkjuna fyrir sér ok horfði á um stund. Ok síðan hné hon aftr í fang bónda sínum ok var þá örend. Þorkell kvað þá vísu þessa:

Lagðak orms at armi
arms góða mér tróðu,
goð brá Lofnar lífi
líns, andaða mína.
-- -- --
þó 's beiðöndum bíða
bliks þungara miklu.

Helga var til kirkju færð, en Þorkell bjó þar eftir ok þótti allmikit fráfall Helgu, sem ván var at.

Ok lýkr þar nú sögunni.